

Dış Grup Tarafgirliği Olarak Kavramsallaştırılan Olguyu Sosyal Kimlik Kuramı Perspektifinden Açıklamak

Nuri Akdoğan¹

Akdoğan, N. (2022). Dış grup tarafgirliği olarak kavramsallaştırılan olguyu sosyal kimlik kuramı perspektifinden açıklamak. *Nesne*, 10(24), 246-262. DOI: 10.7816/nesne-10-24-05

Anahtar kelimeler

Dış grup tarafgirliği, özdeşleşme, kimlik yönetim stratejileri

Keywords

Outgroup favoritism, identification, identity management strategies

Öz

Güç ve statü farklılıklarının söz konusu olduğu belirli bazı durumlarda düşük statülü (dezavantajlı/azınlık) grupların üyelerinin yüksek statülü gruplara yönelik olumlu bir tutum sergilediğine ilişkin çeşitli bulgular mevcuttur. Sistemi Meşrulaştırma Kuramcıları bu bulguların dış grup tarafgirliği olgusunu yansıttığını iddia etmekte ve Sosyal Kimlik Kuramını (SKK), bu olguya tatmin edici bir açıklama sağlayamadığı yönünde eleştirmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, toplumsal yapı içerisinde düşük statüde bulunan grupların üyelerinin yüksek statülü gruplara yönelik olumlu tutumuna ilişkin SKK bağlamında üretilen kuramsal açıklamaları ve araştırma bulgularını derlemek ve SKK'nın önerdiği grubu olumlama motivasyonu temelinde tartışmaktır. Yapılan literatür incelemesinde, SKK'nın düşük statülü grupların söz konusu eğilimine ilişkin getirdiği dört kuramsal açıklamaya ve bu açıklamaları destekleyen çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Bu açıklamalardan ikisi, yüksek statülü grubu olumlu değerlendirenlerin ya bireysel hareketlilik stratejisine başvuran ve kendini bu grup üzerinden tanımlayanlar ya da yüksek statülü grubu kendi grupları ile ortak bir üst kimlik altında birleşmeyi içeren üst yeniden sınıflandırma stratejisini izleyenler olabileceğine ilişkindir. Diğer bir açıklama, statüyü belirleyen boyutta dış grubun gücünü/yetkinliğini kabul eden üyelerin dış gruba karşı daha olumlu bir kimlik algısını oluşturmak için kendi grubunun başarılı olduğu alternatif boyutları öne çıkarıp bu boyutlara daha fazla değer verenler olduğu yönündedir. Dördüncü açıklama ise, bu eğilimin sosyal gerçekliği pasif bir şekilde kabul etmenin bir tezahürü olduğuna işaret etmektedir. Her dört açıklamayı da destekleyen bulgulara ulaşılmıştır. Söz konusu açıklama ve bulgulara göre, düşük statülü grupların bu eğilimi -mevcut sistemin devamlılığını sağlasa da- iç grup kimliğini savunma, koruma ve desteklemeye hizmet eden "kimliği olumlama" motivasyonu ile çelişmemektedir.

Explaining the Outgroup Favoritism Phenomenon from the Perspective of Social Identity Theory Abstract

There are various findings showing that low social status (disadvantaged/minority) groups display a positive attitude towards high-status groups in certain situations where power and status differences are involved. System Justification Theorists claim that these findings reflect the phenomenon of out-group favoritism, and criticize Social Identity Theory (SIT) for failing to satisfactorily explain this phenomenon. The main purpose of this literature review is to compile the theoretical explanations and research findings produced in the context of SIT regarding the positive attitude of the low-status groups towards the high-status groups and to discuss them based on the motivation to maintain a positive social identity. In the literature review, four theoretical explanations and various findings supporting these explanations were reached. Two of these explanations are that those who positively evaluate the high-status group may either be those who follow the individual mobility strategy and define themselves based on the high-status group, or those who follow the superordinate re-categorization strategy, which includes uniting the high-status group with their group under a common in-group identity. Another explanation is that the members who accept the power/competence of the out-group in the dimension determining the status are those who put forward the alternative dimensions in which their group is more successful and who give more value to these dimensions in order to create a more positive identity perception compared to the out-group. The fourth explanation points out that this tendency reflects a passive acceptance of social reality regarding the status system. There are findings in the literature supporting all four explanations. The explanations and findings point out that this tendency of low-status groups -even though it ensures the continuity of the existing system- does not conflict with the motivation of defending, protecting, and supporting ingroup identity.

Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 27 Nisan 2021

Düzeltilme tarihi: 17 Nisan 2022

Kabul tarihi: 01 Mayıs 2022

DOI: 10.7816/nesne-10-24-05

¹ Araş. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, nuriakdogan6(at)gmail.com, ORCID: 0000-0002-5518-9491

Sistemi Meşrulaştırma Kuramı (SMK), insanların benliği ve içgrubu olumlama motivasyonları dışında “sistemi meşrulaştırma” adında üçüncü bir bağımsız motivasyona sahip olduğunu, bu motivasyonun belirli durumlarda benliği/içgrubu olumlama motivasyonlarıyla çeliştiğini illeri sürmekte (Jost ve ark., 2004) ve çeşitli destekleyici bulgular sunmaktadır (örn., Batalha ve ark., 2007; Osborne ve ark., 2019, Jost ve ark., 2002; Jost ve Thompson, 2000). Bu sebeple, yüksek statülü grupların yanısıra düşük statülü gruplar da sistemi meşru algılamaya eğilimli olmakta ve gruplar arasındaki eşitsizliği kabul edip onun sürmesini desteklemektedir (Jost ve ark., 2004; Van der Toorn ve Jost, 2014). Sistemi meşrulaştırma motivasyonunun etkisi altında hareket eden düşük statülü grupların üyeleri görünürde kendilerinin ve gruplarının çıkarına aykırı olan koşullarda da mevcut sosyal düzenlemeleri meşru, adil, doğal ve kaçınılmaz olarak algılamakta ve bu düzenlemelerin devamını sağlayacak şekilde hareket etmeye motive olmaktadır (Jost ve Banaji, 1994; Jost ve ark., 2004). Düşük statülü grupların sosyal hiyerarşi sistemini kabul edip onu meşrulaştırmasının önemli psikolojik sebebi bu eğilimin kendileri üzerinde yatıştırıcı (palliative) bir etki yaratması ve toplum içindeki konumuna ilişkin kendilerini iyi hissetmelerini sağlaması olduğu düşünülmektedir (Jost ve Hunyady, 2002). Ancak, son zamanlarda bazı araştırmacılar düşük statülü grupların kendi benlik ve kimliklerinin aleyhinde işleyen bağımsız bir sistemi meşrulaştırma eğilimine sahip olduğu yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığını düşünmekte ve bu eğilimi sosyal kimlik temelinde açıklamaya yönelik Sosyal Kimlik Kuramından (SKK) hareketle yeni bir model önermektedir (Owuamalam ve ark, 2018; 2019). Sisteme İlişkin Tutumların Sosyal Kimlik Modeli (SİMSA; the Social Identity Model of System Attitudes) olarak adlandırılan bu model, benlik/kimlik aleyhine işlediği söylenen sistemi meşrulaştırma eğiliminin sosyal kimliğe hizmet eden uyumlu bir psikolojik mekanizma olarak yorumlanabileceğini öne sürmektedir. Bu model bağlamında yapılan araştırmalardan edinilen bulgular sistemi meşrulaştırmanın dezavantajlı grupların üyelerinin sosyal kimliklerini savunma, koruma ve destekleme girişimi olabileceğine dair kanıtlar sunmaktadır (Brandt ve ark., 2020; Owuamalam ve ark, 2017; Owuamalam ve Spears, 2020; Owuamalam ve ark., 2021). Bu çalışmalar, sistemi meşrulaştırma eğiliminin sosyal kimliği olumlama motivasyonu ile aynı şey olabileceğine işaret etmektedir. Özetle, SİMSA düşük statülü grupların üyelerinin sosyal statü sistemini meşrulaştırdığı konusunda SMK ile aynı görüştedir. Ancak, sistemin ne zaman ve neden meşrulaştırıldığı konusunda SMK’den farklı açıklamalar sunmaktadır. SMK insanların sistemi meşrulaştırmasının nedenini bağımsız olan ve belirli durumlarda benliğin/grubun aleyhinde işleyen bir sistemi meşrulaştırma motivasyonuna sahip olmalarına bağlarken; SİMSA böyle bir motivasyonun varlığını ret ederek insanların sisteme ilişkin olumlu tutumunu tarif etmeye yönelik birbiriyle bağlantılı sekiz açıklama önermekte ve bu açıklamaları “kimliği olumlama motivasyonuna” dayandırmaktadır.

Sistemi Meşrulaştırma Kuramına (SMK) göre düşük statülü grupların sistemi meşrulaştırmasının en önemli göstergelerinden birisi kişinin benliğinin herhangi bir şekilde ilişkili olmadığı üst konumlu bir dış gruba benlik algısının önemli bir parçasını oluşturan alt konumlu iç gruba tercih edip onu kayırmak anlamına gelen “dış grup tarafgirliğidir” (Jost ve Hunyady, 2002). SMK, insanların daima iç gruplarını olumlu görmeye ve dış grupları olumsuz stereotipler üzerinden algılamaya motive oldukları yönündeki varsayımları desteklememektedir (Jost ve Banaji, 1994). Özellikle düşük sosyal konumlu grupların üyelerinin iç gruba yönelik olumsuz kalıpyargıları ve üst konumlu grupların avantajlı konumunun devamını sağlayan (dış grupla ilgili) olumlu kalıpyargıları içselleştirdiklerini ve bilinçli veya bilinçdışı bir şekilde dış grup tarafgirliği gösterdiklerini öne sürmektedir (Jost ve Hunyady, 2002; Jost ve ark., 2004). SMK’ya göre, düşük statülü grup üyeleri sistemi suçlamak yerine kötü konumlarından dolayı kendilerini suçlamakta, bu konumu hak ettiklerini kabul etmekte, üst konumlu grupların kendisinden üstün olduğuna ve dış grupların

üyelerinin üstün sosyal konuma daha fazla layık olduklarına inanmaktadırlar (Jost ve Banaji, 1994). Kuram dezavantajlı grupların üyelerinin sistemi meşrulaştırma eğiliminin onların kendi grubuna yönelik tarafgirliğini ve benlik saygılarını azaltırken, dış grup tarafgirliklerini arttırdığını öngörmektedir (Jost ve Hunyady, 2005). SMK bağlamında yapılan çalışmalardan edinilen bulgular dezavantajlı grupların sistemi meşrulaştırma eğiliminin iç gruba yönelik tutumunu negatif (Jost ve Burgess, 2000) ve dış gruba yönelik tutumu pozitif (Jost ve Thompson, 2000) etkilediğine işaret etmektedir. Diğer yandan, Sosyal Kimlik Kuramı da dezavantajlı grupların üyelerinin sistemi meşru ve kalıcı algıladığı ölçüde kendi alt konumlarını kabul ettiklerini ve hâkim grupların üst konumunu desteklerini varsayar, ancak bunun var olan sosyal gerçekliği pasif bir şekilde kabul etmek anlamına geldiğini vurgular (Tajfel ve Turner, 1979). Meta-analiz çalışmaları dezavantajlı grupların üyelerinin statüyü belirleyen boyut üzerinden yaptıkları değerlendirmede kendi alt konumlarını ve hakim grubun üst konumunu kabul ettiklerini destekleyen bulgular sunmaktadır (Bettencourt ve ark., 2001; Mullen ve ark., 1992). Özetle hem sistemi meşrulaştırma kuramı hem de sosyal kimlik kuramı dezavantajlı grupların üyelerinin belirli durumlarda sistemi meşrulaştırdığını ve üst grubun üstünlüğünü kabul ettiklerini söylemektedir. Ancak SMK bunun “sistemi meşrulaştırma” adında bir motivasyonla yapıldığını, bu motivasyonun kişinin alt konumlu iç grubuna yönelik olumlu/olumsuz ve üst konumlu dış gruba yönelik olumlu inançlar/tutumlar geliştirmesine neden olduğunu söylerken; SKK bunun sosyal gerçekliği pasif bir şekilde kabul etmenin bir tezahürü olduğunu söyleyerek kişinin üst konumlu dış grubu alt konumlu iç gruba karşı kayırmaya yönelten bir motivasyonla hareket ettiği iddiasını ret etmektedir.

SİMSA grup kimliğini olumlamaktan (meşrulaştırmaktan) bağımsız bir sistemi meşrulaştırma motivasyonunun olduğu görüşünü ret ettiği gibi bu motivasyonun bir göstergesi olduğu söylenen ve bu motivasyonun bir sonucu olarak ortaya çıkan “dış grup tarafgirliği” eğiliminin varlığına ilişkin görüşü de ret etmektedir (Owuamalam ve ark., 2019). Ancak, SİMSA düşük statülü grupların bazı üyelerinin belirli durumlarda yüksek statülü gruplara yönelik neden olumlu bir tutum sergilediğine ilişkin herhangi bir açıklama sunmamaktadır. Mevcut çalışmanın temel amacı, SKK bağlamında yapılan ve dış grup tarafgirliği olarak kavramsallaştırılan olguyla yakından ilişkili olan araştırma bulgularını derlemek ve bu bulgulara, SİMSA ile benzer doğrultuda, SKK bağlamında “kimliği olumlama motivasyonu” temelinde açıklamalar getirmektir. Bu doğrultuda, SKK’nın temel iddiaları özetlendikten sonra SKK kapsamında yapılan dış grup tarafgirliğiyle ilgili olabilecek çalışmaların bulguları sunulacak ve kimliği olumlama motivasyonu temelinde tartışılacaktır. Araştırmanın diğer bir amacı, düşük statülü grupların üst konumlu gruplara yönelik söz konusu tutumunun dış grup tarafgirliği olup olmadığını daha güvenilir bir şekilde tespit etmeyi sağlayacak araştırma koşullarını belirlemektir. Belirlenen bu koşullar, çalışmanın son bölümünde, ileride yapılacak araştırmalar için öneri olarak sunulacaktır.

Sosyal Kimlik Kuramının Dış Grup Tarafgirliği ile İlgili Olabilecek Temel Kavram ve Açıklamaları

Sosyal Kimlik Kuramına (SKK) yöneltilen önemli eleştirilerden biri dış grup tarafgirliği olgusuna ilişkin yeterli bir açıklama sağlayamadığı yönündedir (Jost, 2019). Ancak SKK’dan düşük statülü grupların “dış grup tarafgirliği” eğilimi ile ilişkilendirilebilecek dört açıklama şekli çıkarmak mümkündür. Birinci tür açıklamaya göre, düşük statülü grupların üyeleri olumsuz sosyal konumun verdiği rahatsızlık nedeniyle ya grubuyla özdeşleşme düzeyini azaltırlar ya da iç gruptan tamamen ayrılıp daha olumlu bir kimlik sunacak dış (üst konumlu) gruba bireysel hareketlilik yoluyla geçerek kendini bu grup üzerinden tanımlarlar (Tajfel ve Turner, 1979). İkinci tür açıklamaya göre, düşük sosyal konumdaki grupların üyeleri statü ile ilgili boyut üzerinden yapılan kıyaslama sonucunda dış grubun bu anlamdaki yetkinliğini kabul etmektedirler. Ancak bu grupların üyeleri karşılaştırma sonucu oluşan olumsuzluğu azaltmak ve dış gruba karşı daha olumlu bir kimlik algısını oluşturmak için kendi grubunun başarılı olduğu başka boyutları öne çıkarıp bu boyuta

(statüyü belirleyen boyuta kıyasla) daha fazla değer vermektedirler (Blanz ve ark., 1998). Üçüncü açıklama düşük statülü grupların dış grupla ortak bir üst kimlik altında birleşmeyi içeren üst yeniden sınıflandırma stratejisini benimsemeleridir (Owuamalam ve ark., 2019). Düşük statülü grup üyeleri kendilerini dış grubu temsil eden üst kimlikle tanımladıklarında dış gruba yönelik olumlu tutumları aslında bir anlamda iç grup tarafgirliğine dönüşür. SKK'nın dış grup tarafgirliğini anlamada kullanılabilecek dördüncü bir açıklaması da yapılan değerlendirmelerde grup üyeliğinin (iç/dış grup ayrımının) herhangi bir etkisinin olmadığı ve kişilerin sosyal bir gerçeği (üst konumlu grupların statüden kaynaklı yetkinliğini) rasyonel bir şekilde değerlendirdiği konusundaki görüşlerle alakalıdır (Rubin ve Hewstone, 2004). İlgili araştırma sonuçlarının tartışıldığı bölümde ele alınacağı üzere düşük sosyal statülü grup üyelerinin belirli durumlarda üst konumlu grubun yeterliliğini kabul ettikleri yönünde yaptıkları değerlendirmeler dış grubu kayırmakta çok bir "sosyal gerçekliği" nesnel bir şekilde kabul ettikleri anlamını taşımaktadır. Bu açıklamaların her dördü de dezavantajlı grupların üyelerinin sistemin devamlılığını sağlayan (onu meşrulaştıran) tutum ve davranışlar sergilediği görüşünü destekler yöndedir. Çünkü dezavantajlı grupların kendi grubuyla özdeşleşme düzeyini azaltıp üst konumlu gruba geçme eğilimi, sistemi değiştirmeye yönelik sosyal rekabet stratejisi yerine onu pekiştiren yaratıcılık stratejileri izlemek ve gruplar arası statü farklılıklarına ilişkin gerçekliği kabul etme eğilimi sistemin devamlılığını sağlamakta ve onu güçlendirmektedir. Ancak, SKK bu dört açıklamada bahsedilen söz konusu eğilimlerin benlik ve kimliğin aleyhinde olmaktan çok onlara hizmet eden uyumlu birer psikolojik mekanizma olduğunu savunmaktadır. Bu açıklamaların en azından ilk üçünde sözü edilen hareketlilik ve yaratıcılık stratejileri sosyal kimliklerini savunma, koruma ve destekleme girişimleridir. Dolayısıyla benliği ve kimliği olumlamaya yönelik oldukları söylenebilir. Yaratıcılık stratejilerini izleyenler kendini dezavantajlı iç grup üzerinden tanımlayıp onu olumlamaya yönelik bir tutum sergilerken; hareketlilik stratejisini izleyenler kendini üst konumlu grup üzerinden tanımlamakta (bu grubu dış grup değil bir iç grup olarak algılamakta) ve onu olumlayan bir tutum sergilemektedir.

Dış Grup Tarafgirliğine SKK Bağlamında Farklı Açıklama Getiren Çalışma Bulguları

SKK ile örtüşen bir iddiaya göre, grup üyeliği benlikle ilgili olumlu inançların pekiştirilmesi ve benlik saygısı sağlanması açısından anlamlı bir kaynak olduğu sürece kişiler kendi grubuna sarılmakta ve onu dış gruba karşı kayırmaktadır (Dasgupta, 2004). Grup üyeliğinin kişi için bu anlamda değerini kaybetmesi düşük statülü gruplardaki üyelerin grupla bağının çözülmesine ve genel olarak iki temel bireysel strateji geliştirmesine neden olmaktadır. Bunlardan birincisi kişinin olumsuz grup kimliğinin etkisinden kurtulmak için kendini grup üyeliğinden soyutlayıp birey olarak değerlendirdiği "*bireyselleşme*" stratejisi iken; diğeri kişinin hâlihazırda üyesi olduğu gruptan ayrılarak üst konumlu gruba yöneldiği "*bireysel hareketlilik*" stratejisidir. Yapılan araştırmalara göre dezavantajlı grupların üyeleri kimliğin tatmin edici olmadığı belirli durumlarda bireyselleşme stratejisini izleyerek iç-dış grup ayrımına gitmeden kendini sahip olduğu kişisel nitelikler üzerinden tanımlamakta ve değerlendirmektedir (Branscombe ve Ellemers, 1998). Jackson, Sullivan, Harnish ve Hodge (1996) düşük statülü gruplarla gerçekleştirdiği üç farklı çalışmanın sonucuna göre, grup hakkında olumsuz geri bildirimin verildiği durumlarda üyeler kendini iç gruba daha az benzer olarak değerlendirmiş ve kişisel özelliklerini daha çok ön plana çıkarmışlardır. Kendilerini grup prototipine benzer görmeyen ve kişisel nitelikleri üzerinde ifade eden üyelerin grupla özdeşleşme düzeyi oldukça zayıftır ve bireyselleşme stratejisini izlemektedir. Türkiye'de Kürtlerin kimlik yönetim stratejilerini inceleyen bir çalışmanın sonucuna göre, katılımcıların iç grupla özdeşleşme düzeyi ile izledikleri bireyselleşme stratejisi arasında negatif bir ilişki görülmüştür (Alparlan ve Kuşdil, 2020). Edilen bulgular iç grupla düşük düzeyde özdeşleşen grup üyelerinin sadece kendisini birey olarak algılamakla kalmadığını,

aynı zamanda hem iç hem de dış grubu daha heterojen bir şekilde algıladıklarını göstermektedir (Doosje ve ark., 1995).

Grupla yeterli düzeyde özdeşleşme sağlamamış ve kendisini grubun prototipik bir üyesi olarak değil diğer üyelerden ayırt edici kişisel nitelikleri olan bir birey olarak algılayan ve ifade eden kişilerin; -grup üyeliğiyle hareket etmediklerinden- bir grubu diğer gruptan daha iyi değerlendirmeleri iç grup ya da dış grup “tarafgirliği” şeklinde ifade edilememelidir. Çünkü ortada kişinin benliğine doğrudan etki eden bir iç grup bulunmamaktadır. Dışarıdan bakıldığında kişi her ne kadar o grubun üyesi olarak görünse de kendini o gruba ait hissetmeyebilir. SMK’nın dış grup tarafgirliğini açıklarken gözden kaçırdığı nokta kişinin iç grupla kimliklenme düzeyidir. Dış grup tarafgirliğiyle ilgili yapılan çalışmaların çoğunda iç grupla özdeşleşme düzeyinin ölçülmemesi edinilen bulguları kuşkuyla duruma düşürmektedir. Değerlendirme yapan kişiler eğer kendini bir birey olarak tanımlıyorsa (grup kimliğiyle hareket etmiyorsa) yüksek statülü grubu “konumundan dolayı” daha yetkin değerlendirmesi zaten beklenen bir durumdur. Çünkü böyle bir durumda kişinin gruplarla ilgili yaptığı değerlendirmenin benliğine herhangi olumlu ya da olumsuz yansıması olmayacağından kişinin değerlendirmesi muhtemelen motivasyonel değil “objektif” bir değerlendirme olacaktır. Bu yüzden ortaya çıkan değerlendirme farkını “dış grup tarafgirliği” olarak açıklamak doğru görünmemektedir.

Araştırmacılara göre iç grubuyla yeteri kadar özdeşleşmeyen düşük statülü grupların üyeleri genellikle grup sınırlarının geçirgen olmadığı ya da üst konumlu gruba geçme imkânına (örneğin yeterliliğine) sahip olmadığı (veyahut üst grubu cazip bulmadığı) durumlarda bireyselleşme stratejisini izlemektedir. Ancak düşük statülü grupların üyeleri sosyal hareketliliğin mümkün olduğu ve (kişinin dış grup üyeliğini daha cazip bulduğu) durumlarda grubundan ayrılarak üst konumlu grubun bir üyesi olmaya yönelmektedirler (Ellemers, 1993). Yapılan çalışmalara göre, düşük statülü grupların özellikle düşük düzeyde özdeşleşmiş üyeleri düşük sosyal konumun verdiği olumsuzluktan kurtulmak için güçlü bir şekilde bireysel hareketlilik isteği belirtmektedirler (örn., Kelly, 1990; Ellemers ve ark., 1997). Üyenin grupla özdeşleşme düzeyinin ve izlediği kimlik stratejilerin grubun düşük statüsünün değişme ihtimalinden (olanağından) nasıl etkilendiğini araştıran bir çalışmaya göre yakın gelecekte grubun statüsünün yükselmesinde bir ihtimal görünmüyorsa üye grupla yollarını ayırmayı ve bireysel hareketliliği tercih etmektedirler (Doosje ve ark., 2002). Diğer yandan düşük düzeyde özdeşleşenlere yakın gelecekte grubun statüsünün yükseleceğine ilişkin olumlu bir geribildirim verildiğinde özdeşleşme düzeyini arttırmakta ve kendi grubuyla beraber hareket etmektedir. Ellemers ve arkadaşları (1993) tarafından yapılan bir çalışmada düşük sosyal statüde bulunan grupların üyelerinin verilen bir testte grup olarak ve bireysel olarak gösterdikleri performansı hakkında olumlu/olumsuz geri bildirimler verilerek bireysel/grup başarının özdeşleşme düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda üyelere grubundan daha başarılı oldukları yönünde geribildirim verildiği ve onların kabiliyetli olduklarına inandırıldıkları koşulda grupla özdeşleşme düzeyinin ciddi olarak düştüğü ve kişinin bireysel hareketlilik stratejisine başvurduğu görülmüştür. Bu çalışma bulgularından da anlaşılabileceği üzere grupla daha iyi bir ortak gelecek görmeyen ve daha iyi seçenekleri olduğunu fark eden üyeler önce özdeşleşme düzeyini düşürmekte daha sonra bireysel hareketlilik stratejisi izleyerek yüksek statülü grubun sağlayacağı olumlu kimliği edinme arayışına girmektedirler.

Çalışmalar, düşük statülü grupların özellikle üst konumlu üyelerinin (yüksek statülü gruba geçmek için gerekli yeterlilikte olduklarından) daha çok sosyal hareketliliğe (ve dış grup tarafgirliğine) başvurduğunu göstermektedir. Taylor ve McKirnan (1984) sosyal konumları eşit olmayan gruplar arasındaki ilişkileri ve toplumsal değişimi beş farklı dönemde ele aldığı kuramında düşük statülü grupların üst konumlu üyelerinin konumlarını yükseltmek için öncelikle bireysel olarak yüksek statülü gruba geçmeyi denediklerini

öne sürmüşlerdir. Üyeler bunda başarılı olamadıklarında eski grubuna dönüp gruba beraber sosyal rekabeti “ikinci bir seçenek” olarak başlatmaktadırlar. Wright ve arkadaşları (1990) düşük statülü grupların üyelerinin olumsuz kimliğe verdikleri tepki biçimlerini incelemek ve bu üyelerin ne tür durumlarda (grup temelinde bir statü değişimi getirecek gruplar arası rekabete girmek yerine) bireysel hareketlilik strateji izlediklerini anlamak amacıyla Taylor ve McKirnan’ın modelini test eden bir çalışma hazırlamışlardır. Çalışmanın bulgularına göre gruplar arası sınırların çok az geçirgen olduğu durumlarda dahi üst gruba geçme imkânı (yeterliliği) olan kişiler öncelikle bireysel hareketlilik stratejisini izleyerek bu imkânı kazanmaya odaklanmışlardır.

Düşük statülü grubun üyeleri üst (dış) gruba geçebileceklerine inandıklarında ve bu yönde motive olduklarında iç gruba özdeşleşme düzeylerinde bir azalma görülmekte ve dış grubu iç gruba tercih etmektedirler. Örneğin Kaiser ve Spalding (2015) tarafından erkeklerin baskın olduğu meslek ve konumlara (şirket yöneticiliği gibi) yükselmiş kadınların diğer kadınlara ve erkeklere yönelik tutumunu incelediği iki çalışmada kadın cinsiyet kimliği ile özdeşleşmesi düşük olan kadınların daha çok dış grup tarafgirliği sergilediği (erkekleri kadınlardan daha olumlu değerlendirdiği) görülmüştür. Afrikalı Amerikalılarla yapılan başka bir çalışmada örtük dış grup tarafgirliği ve iç gruba özdeşleşme düzeyi arasında negatif bir korelasyon olduğu bulunmuştur (Ashburn-Nardo, 2004; akt. Ashburn-Nardo ve Johnson, 2008). Türkiye’deki Kürtlerle yapılan bir çalışmada da dış grup tarafgirliği sergileyen bireylerin iç gruba özdeşleşme düzeyinin zayıf olduğu ve bu bireylerin bireysel hareketlilik stratejisini izledikleri yönünde bulgular elde edilmiştir (Alparslan ve Kuşdil, 2020). Her ne kadar fiziksel özellikleri itibarıyla kadınlar erkeklerden, siyahiler beyazlardan ve Kürtler Türklerden farklı olsalar da bu tür dezavantajlı grupların üyeleri sahip oldukları meslek, beceriler ve bulundukları konum üzerinden kendilerini çeşitli açılardan avantajlı gruba daha benzer olarak algılayabilmektedirler. Bu da kişinin iç grup yerine “dış grup” gibi görünen üst konumlu gruba daha çok kimliklenmiş olabileceğini göstermektedir.

Bazı araştırmacılar dış grup tarafgirliği ile bireysel hareketlilik stratejisinin aynı şeyler olduğunu öne sürmüşlerdir. Örneğin Guimond ve arkadaşları (2002) tarafından gerçek hayattan gruplarla yapılan bir çalışmada tahmin edildiği gibi dış grup tarafgirliğinin bireysel hareketlilik stratejisini yansıttığı görülmüştür. Bu çalışmada düşük statülü grubun başarılı üyelerinin daha çok dış grup tarafgirliği sergilediği bulunmuştur. Araştırmacılar dış grup tarafgirliğini üst gruba geçme arayışının bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Dumont ve Lill (2009) Güney Afrika’da (aldığı eğitim ve mesleği sayesinde) üst statülü gruba geçme imkânı olan düşük statüdeki siyahi üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri araştırmada dış grup tarafgirliğini bireysel hareketlilik stratejisi olarak ele aldılar. Kürtlerle yapılan bir başka çalışmada katılımcıların hem iç gruba (Kürtler) hem de dış gruba (Kürtler) özdeşleşme düzeyleri ölçülmüş ve Kürtlerle düşük Türklerle yüksek düzeyde özdeşleşenlerin bireysel hareketlilik ve dış grubu olumlu değerlendirme skorlarının diğer kimlik gruplarından yüksek olduğu bulunmuştur (Akdoğan ve Alparslan, 2020). Araştırmacılara göre, edinilen çalışma bulguları dış grup tarafgirliğinin bireysel hareketlilik stratejisinin bir formu olduğunu destekler niteliktedir.

Sonuç olarak üyeler düşük statünün neden olduğu olumsuz kimliği –fiilen içinde bulunsa da- çeşitli stratejiler izleyerek duygusal olarak terk edebilmektedir. Bu tür üyelerin iç gruba bağı zayıflamakta, kendini iç gruba daha az benzer görmekte ve kendini ya bir birey olarak ya da daha olumlu bir kimlik sağlayan üst konumlu bir dış gruba ait görmektedir (Jackson ve ark., 1996). Bu derleme makalesi kapsamında yapılan alanyazın taramasında ulaşıldığı kadarıyla dış grup tarafgirliğini incelemeye “dış gruba özdeşleşme” düzeyini ölçen herhangi bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Üstelik çalışmaların önemli bir kısmında iç gruba özdeşleşme düzeyi de ölçülmemiştir. Bu da iç gruba yollarını ayırmış ve kendini bir birey olarak gören ya

da (görünürde dezavantajlı grupta bulunsu bile) psikolojik olarak üst statülü gruba ait hissedenden katılımcılardan elde edilen bulguların yanlış yorumlanmasına neden olabilmektedir. Bu yüzden düşük statülü gruplarla yapılan çalışmalarda üyelerin üst konumlu gruba ilişkin (olası) özdeşleşme düzeyinin ölçülmesinde önemli fayda görülmektedir.

Grup Düzeyinde İzlenen Stratejiler ve Dış Grup Tarafgirliği

Şu ana kadar SKK bağlamında ele alınan araştırmalar grup üyelerinin bir birey olarak kendilerini olumlu algılama (kurtarma) çabası olan bireysel stratejilerle ilgili çalışmalardır. Grup temelinde olumlu bir kimlik algısı oluşturmaya yönelik tepkiler ile ilgili araştırmaların sunulacağı bu bölümde ise öncelikle “yeni karşılaştırma boyutu oluşturma” daha sonra da “üst yeniden sınıflandırma” stratejileriyle ilgili çalışma bulguları ele alınacak ve dış grup tarafgirliğiyle ilişkisi tartışılacaktır.

Yeni Karşılaştırma Boyutu Oluşturma

Yapılan çalışmalara göre dezavantajlı konumdaki grupların üyeleri olumsuz olan grup kimliklerini olumlu bir algıya kavuşturmak için başarılı oldukları boyutların değerini sosyal karşılaştırma sürecinde yükseltip başarısız oldukları boyutların değerini düşürerek iç gruplarının pozitif ayırt ediciliğini korumaya çalışmaktadırlar (bkz. Crocker ve Major, 1989; Leach ve ark., 2007). Doğu Almanlarla yapılan bir araştırmada Doğu Almanların kendilerini Batı Almanlarla kıyaslamada görece başarısız olduklarını kabul ettikleri ekonomik boyutun önemini küçümstedikleri yönünde bulgular elde edilmiştir (Blanz ve ark., 1998). Benzer şekilde Oldmeadow ve Fiske’nin (2010) yaptığı bir çalışmada yüksek ve düşük statüdeki grupların kendilerini farklı boyutlar üzerinden öne çıkardıkları görülmüştür. Düşük statülü grup sıcaklık (sevecenlik) boyutu üzerinden kendini kayırıp bu boyutu önemserken, yeterlilik boyutuna olduğundan daha az değer biçmişlerdir.

Fiske ve arkadaşları (2002) Amerika’da yaşayan 23 farklı gruba ilişkin kalıp yargı içeriklerini incelediği çalışmalarında yüksek konumlu gruplarla ilgili kalıp yargıların genellikle yetkinlikle alakalı olduğunu, düşük konumlu olan gruplarla ilgili kalıp yargıların ise sevecenlikle alakalı olduğunu açık bir şekilde ortaya koymuşlardır. Bu araştırmacıların geliştirdiği kalıp yargı içeriği modeline göre, yetkin olarak değerlendirilen gruplar eğer aynı zamanda sevecen olarak da değerlendirilirse bu onlara karşı hayranlık benzeri olumlu duygulara neden olacaktır. Ancak eğer bir grup yetkin görülüyor ancak sevecen olarak değerlendirilmiyorsa bu durumda o gruba karşı olumlu duygulardan çok haset gibi olumsuz duygular beslenecektir (Aktan ve Sakallı-Uğurlu, 2013). Dolayısıyla düşük statülü grupların üyelerinin üst statülü grupları sadece yetkin olarak değerlendirilmesi o gruplara tarafgirlik sergilemesi anlamına gelmeyebilir. Çünkü bu tür bir değerlendirme üst konumlu grubun aleyhine olacak olumsuz duyguların oluşmasına neden olabilmektedir.

Bazı araştırmacılara göre yetkinlik ile ilgili değerlendirmeler daha çok “*nesnelliği*” işaret ederken; sevecenlik ile ilgili değerlendirmeler daha çok “*öznel*” niteliktedir (Oldmeadow ve Fiske, 2010). Bu yüzden yapılan çalışmalarda çoğunlukla düşük statülü grupların üyeleri yüksek statülü grubun gerçek konumunu kabul etmektedirler. Ancak bu farkı yeni karşılaştırma boyutu oluşturma gibi sosyal yaratıcılık stratejileri yoluyla yapılan öznel değerlendirmeler (sevecenlik) üzerinden telafi etmeye çalışmaktadırlar. Örneğin Bettencourt ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları bir meta-analiz çalışması sonucuna göre, dezavantajlı grupların üyeleri statüyü belirleyen boyut üzerinden yaptıkları sosyal karşılaştırmalarda avantajlı grupların üst konumunu kabul ettiklerini gösteren değerlendirmeler yapmışlardır. Ancak diğer yandan statü ile ilgili olmayan boyutlar üzerinden yaptığı kıyaslamalarda iç grubu diğer gruplardan daha üstün değerlendirerek

olumsuzluğu gidermeye çabalamışlardır. Çalışmalar bazı sosyal yaratıcılık stratejilerinin sadece olumlu kimlik algısını oluşturmada işe yaramadığını aynı zamanda iç grubun yüksek statülü gruplardan eksik olan yanlarını tamamlama konusunda ihtiyaç duyulan özgüveni ve gücü de sağladığını göstermektedir. Örneğin Derks ve arkadaşları (2007) yeni karşılaştırma boyutu üzerinden iç grubu olumlamamanın statüyü belirleyen boyuttaki performansı ve motivasyonu ne şekilde etkilediğini incelemek amacıyla düzenlediği üç laboratuvar çalışmasının sonuçlarına göre, yeni karşılaştırma boyutu üzerinden iç grubu olumlayan düşük statülü grupların üyeleri statüyle ilgili boyut üzerinden de yüksek bir performans sergilemek için güçlü şekilde motive olmuşlardır. Yani alt konumlu grubun yeni karşılaştırma boyutu oluşturma yoluyla elde ettiği olumlu sonuç üst konumlu grupla yarışmasında gösterdiği gayreti arttırmıştır.

SMK'nın aksine SKK, iç grubu geliştirme (olumlama) motivasyonunun düşük statülü gruplarda her zaman var olduğunu ve işlediğini öne sürmektedirler. Düşük statülü grupların üyeleri sadece gruplarının başarısızlığı (yetersizliği) açık bir şekilde ortada olduğu durumlarda bunu sergilemekten ve ifade etmekten kaçınmaktadırlar. Çünkü bunun gerçeklikle uyuşmadığının farkındadırlar (Reichl, 1997). Örneğin Sachdev ve Bourhis (1987) "minimal grup paradigması" isimli düzenlemeye uygun olarak laboratuvar ortamında farklı statüden (düşük/yüksek) gruplar oluşturmuş ve bunların birbirine yönelik değerlendirmelerini -verilen kaynağı (iç/dış gruba) dağıtmada izledikleri stratejiler üzerinden- incelemişlerdir. Çalışmada katılımcıların 4 farklı strateji izlemelerine izin verilmiştir. Bunlar; iki gruba eşit miktarda kaynak dağıtma (eşitlik), iç grubun kazancını mutlak anlamda artırma (MIP), dış grupla görece farkı artırma (MD) ve her iki grubun kazancını arttırma (MJP) stratejileri olmuştur. Çalışma sonucuna göre, katılımcılar yaptığı değerlendirmelerde MD ve MIP stratejileri izlerken dış gruba daha fazla kaynak dağıtmışlardır. Ancak diğer iki seçenek olan eşitlik ve iki grubun karını beraber arttırmaya ilk iki seçenekten daha fazla ağırlık verip dış gruba karşı görece pozisyonunu arttırmaya ve olumsuzluğu telafi etmeye yönelik davranmışlardır. Benzer bir şekilde, Branthwaite ve arkadaşları (1979) laboratuvar ortamında düzenledikleri bir çalışmada katılımcılara ön test olarak uygulanan sözel yaratıcılık testinden aldıkları puanı esas alarak kendilerinin "iyi ve kötü" diye iki gruba ayırdıkları bilgisi verilmiştir (katılımcılar gruplara rastlantısal olarak atanmış). Katılımcılara ayrıca, verilecek yeni görevin yaratıcılık (yani statüyü belirleyen boyut) ile herhangi bir ilgisinin olmadığı bilgisi de verilmiştir. Daha sonra, birazdan verilecek testten kendi grubunun ve diğer grubun nasıl bir performans sergileyeceği konusunda bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Yaratıcılık testinde kötü performans sergilediği geribildirim verilen düşük statülü grup diğer gruba kıyasla (yaratıcılıkla ilgisi olmadığı bilgisi verilen) yeni karşılaştırma boyutunda çok daha fazla iç grup kayırmacılığı sergilemiş ve daha az adil olmayı gözetmiştir.

Sonuç olarak düşük statünün neden olduğu olumsuz kimliğin verdiği rahatsızlığa bir tepki olarak üyelerin yeni karşılaştırma boyutu oluşturmaya ile ilgili olan çalışma bulguları dış grup tarafgirliğinin farklı bir açıklamasının olabileceğini göstermektedir. Yukarıda verilen çalışma bulgularından da anlaşılacağı üzere düşük statülü grupların üyeleri yüksek statülü grupla yaptığı sosyal karşılaştırmada (dış grubun üstün olduğu) statüyü belirleyen boyutu değil iç grubun başarılı olduğu başka bir boyutu önemseyerek asıl boyutun değerini düşürmektedirler. Bu da dış grup tarafgirliğinden çok iç grup tarafgirliği gibi görünmektedir. Bu yüzden düşük statülü gruplarla yapılan çalışmalarda katılımcılar statüyle ilgili ve ilgisiz boyutlar üzerinden grupları değerlendirdikten sonra onlardan bu boyutun her birinin kendileri için ne derece önemli olduğunu derecelendirmelerini istemek "gruplara yönelik asıl tutumunu" belirlemek açısından faydalı olacaktır. Dahası katılımcılar tarafından yapılan gruplar arası değerlendirmelerin iç grup tarafgirliği mi yoksa dış grup tarafgirliği mi olduğunun daha güvenilir bir şekilde tespit edilmesi için katılımcıların (sadece statüyü belirleyen boyut yerine) her iki boyut üzerinden yaptıkları değerlendirmenin ortalaması üzerinden istatistiksel analizlerin yapılması daha yararlı olacaktır.

Üst Yeniden Sınıflandırma Stratejisi

Düşük sosyal konumdaki grubun üyeleri kendilerini yüksek sosyal konumdaki grubun üyeleri ile ortak bir üst kimlik altında yeniden sınıflandırıp iç-dış grup ayrımı yerine ortak bir iç grup algısı oluşturarak olumlu bir sosyal kimlik kazanabilmektedirler (Blanz ve ark., 1998). Blanz ve arkadaşları (1995) yaptığı bir çalışmada grubun görelî statüsü hakkında açık bir şekilde katılımcılara bilgi verilmediği (statü farkı algısının belirgin olmadığı) koşulda iç grup kayırmacılığı ortadan kalkmış ve dış gruba yönelik olumlu tutum gelişmiştir. Araştırmacılar bu bulguyu yorumlamada üyelerin kendini üst konumlu grupla ortak bir kimlik altında görmüş olabileceğine işaret etmişlerdir. Yapılan bazı araştırmalarda dış grup tarafgirliği ile iç grubu üst grupla ortak bir kimlik altında birleştirme stratejisinin yakından ilişkili olduğu görülmüştür (örn., Akdoğan ve Alparslan, 2020; Alparslan ve Kuşdil, 2020). Örneğin Akdoğan ve Alparslan'ın (2020) Kürtlerle yaptıkları çalışmada edindikleri bazı bulgular dış grup tarafgirliği sergileyen bireylerin aynı zamanda üst yeniden sınıflandırma stratejisini de benimsedikleri yönünde olmuştur.

Düşük statülü grupların kendini yüksek statülü grupla ortak bir üst kimlik altında görmelerinin en önemli koşullarından birinin bu gruplar arasındaki ilişkinin doğasıyla ilgili olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalara göre işbirliğine dayalı gruplar arası ilişki koşulunda iç grupla özdeşleşme arttıkça dış grup tarafgirliği de artmaktadır (bkz. Brown ve Williams, 1984; Oaker ve Brown, 1986). Montoya ve Pittinsky'nin (2011) grupla özdeşleşme düzeyi ve gruplar arasındaki ilişki türünün dış grup tarafgirliği üzerindeki etkisini incelediği iki farklı laboratuvar deneyinde; gruplar arasında işbirliğinin olduğu ve iç grupla özdeşleşme düzeyinin yüksek olduğu koşulda dış grup yanlılığının en yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Diğer yandan ilişkinin rekabete dayalı olduğu koşulda özdeşleşme düzeyi ile dış grup tarafgirliği arasında negatif bir ilişki gözlenmiştir.

Özellikle bir grubun kazancının diğer grubun da bir ölçüde kazancı olabilecek gruplar arası olumlu ilişki türünde kişilerin dış gruba karşı tutumu iç gruba yönelik tutuma benzemektedir. Sanchez-Mazas ve arkadaşları (1994) yaptıkları çalışmada bu ilişki türünün olduğu koşulda dış grup tarafgirliği oldukça yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde Mugny ve arkadaşları (1991) tarafından azınlıklarla yapılan bir çalışmada gruplar arası pozitif ilişki türünün olduğu koşulda katılımcılar diğer grubu iç grupla benzer olumlulukta değerlendirmişlerdir. İç grup üyelerinin kendilerini dış grupla ortak bir kimlik altında algılaması sürecinde iki sonuç ortaya çıkar: Ya iç grup dış gruba dâhil edilerek ikisi tek grup şeklinde algılanıp olumlu değerlendirilir ya da önceki iç gruba verilen değer düşürülerek daha az olumlu değerlendirilmektedir (Sanchez-Mazas ve ark., 1994).

Gruplar arası bağlamda benliğin öznel algısı ile ilgili şu üç sorunun cevabı kişinin gruplara yönelik tutumuyla yakından ilişkilidir: Benlik bir iç grubun parçası olarak tanımlanıyor mu? İç grup dış gruba ne kadar yakın algılanıyor? Benlik ve dış grup arasında nasıl bir ilişki vardır? Yani “benlik”, “iç grup” ve “dış grubun” ne ölçüde benzeştiği, örtüştüğü ya da ayrıştığı gruplar arası değerlendirmelerde önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Schubert ve Otten'in (2002) yaptıkları çalışmada gruplar arası ilişki türünün işbirliğine dayandığı koşullarda iç ve dış grubun yanı sıra benlik ve dış grubun da örtüştüğü yönünde güçlü bulgular elde edilmiştir. Grupların belli bir düzeyde kesiştiği bu koşulda benliğin iç gruba olan yakınlığı dış gruba yakınlıkla da ilişkili olduğu bulunmuştur. Doğal olarak benlikle dış grubun örtüştüğü bu koşulda dış gruba karşı güçlü tarafgirlik ortaya çıkmıştır. Diğer yandan rekabetin olduğu koşulda iç gruba yakınlık dış gruba uzaklıkla pozitif ilişkili çıkmıştır ve dış grup oldukça olumsuz değerlendirilmiştir.

Yukarıda aktarılan bulgular SİMSA'nın temel iddialarını destekler niteliktedir. SİMSA, düşük statülü grupların sistemi meşrulaştırmasının önemli bir sebebinin sistemi ortak bir kimlik olarak algılama ve onunla özdeşleşme olduğunu öne sürer (Owuamalam ve ark., 2018; 2019). Bu model kapsamında yapılan çalışmalar göstermektedir ki; iç grup üst grupla ortak bir kimlik içinde algılandığı durumlarda düşük statülü grup üyeleri üst konumlu grubu bir dış grup olarak değil bir iç grup olarak algıladıklarından (iç-dış grup ayrımı yapmadıklarından), bunların mevcut eşitsiz sistemi meşrulaştırmalarının ve üst konumlu grubu kayırmalarının benliğe olumsuz değil olumlu bir yansıması olmaktadır (Owuamalam ve ark., 2016; Owuamalam ve ark., 2017). Genel olarak yukarıda ele alınan bulgular üzerinde düşünüldüğünde iç grubu dış grupla üst bir kimlik altında birleştirme stratejisini izleyen katılımcıların yaptığı değerlendirmelerin araştırmacılar tarafından yanlış bir şekilde dış grup tarafgirliği olarak yorumlanıyor olması muhtemeldir. Bu yüzden yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonucun dış grup tarafgirliği olup olmadığının daha doğru bir şekilde ortaya konulması için sadece üyelerin benliğinin iç grupla özdeşleşmesi değil, iç grubun dış grupla da ne ölçüde örtüştüğünün (iç içe algılandığının) ve ortak üst kimlikle özdeşleşme düzeyinin ölçmesinde büyük yarar görülmektedir.

Bir Sosyal Gerçeklik Olarak Dış Grubun Üstünlüğünü Kabul Etmek

Benliği (ve benliğin bir uzantısı olan iç grubu) olumlu görmek elbette önemli bir ihtiyaçtır ve mümkün olan koşullarda arzu edilen bir şeydir. Ancak bunun optimal bir düzeyde tutulması gerekmektedir. Çünkü bunun abartılması durumunda olumlu olmaktan çok olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Örneğin benliği aşırı yüceltmenin (olumlu görmenin) olumsuz sonuçlarından biri -çeşitli yönlerden (olası) yetersizliğinin farkına varılmadığından- benliğin gelişiminin engellenmesidir (Kağıtçıbaşı, 2015). Bu dengeyi sağlamaya ve bazı diğer psikolojik ihtiyaçları gidermeye yönelik olan başka benlik motivasyonları da bulunmaktadır. Bunlardan biri kendisi hakkında objektif ve doğru bilgiye ulaşma ihtiyacına dayanan benlik değerlendirme motivasyonudur. Benlik (ya da grubu) değerlendirme motivasyonu ne kadar güçlü olursa kişinin kendisi (ya da grubu) hakkında bilgi elde etme sürecinde objektif davranma olasılığı o kadar fazladır (Brewer ve Weber, 1994). Bu benlik motivasyonu temelinde baktığımızda üst konumlu grubun (ve dezavantajlı iç grubun) konumunu kabul etmek bir anlamda sosyal gerçekliği kabul etmektir. Sosyal olarak paylaşılan belli bir gerçekliğin doğru ve önyargısız temsiline insanlar tarafından benimsenmesinin işlevsel ve uyumu kolaylaştırıcı yönü vardır (Rubin ve Hewstone, 2004). Gerçekliğin abartılı (ve uzun süreli) olarak çarpıtılması gerçeklikten kopmaya ve uyumsuzluğa da neden olabilmektedir.

Araştırmacılara göre gruplar arası karşılaştırma yapma motivasyonunun altında pozitif ayırt edicilik yoluyla benlik saygısı kazanma ihtiyacı dışında, gerçeği anlama (*reality testing*) ve hakkını arama (*equity appeal*) ihtiyaçları da yatmaktadır (Taylor ve ark., 1989). Amaç gerçeği anlamak olduğunda üyeler daha rasyonel davranmakta ve özellikle üst konumlu grupla kıyaslamaya giderek kendi grubunun toplumsal hiyerarşideki gerçek konumunu görmek istemektedirler. Brown ve Zagefka, (2006) bu görüşü test etmek için bu üç ihtiyacın (benlik saygısı, gerçeği anlama ve hakkını arama) belirgin olduğu çeşitli koşullarda katılımcılara altı farklı sosyal karşılaştırma yapma seçenekleri sunmuşlardır. Araştırmanın sonucuna göre gerçeği anlama ihtiyacının ön planda olduğu koşulda üyeler kendi grubunu hem en yüksek statüdeki grupla hem de kendisinden daha düşük statüdeki çeşitli gruplarla karşılaştırarak toplumsal hiyerarşideki yerini "objektif" bir şekilde anlamaya yönelik davranmaktadırlar. Diğer yandan olumlu benlik saygısı kazanma ihtiyacının söz konusu olduğu durumda üyeler kendisinden daha kötü koşullardaki gruplarla karşılaştırma yapmayı tercih etmişlerdir. Grubun pozitif ayırt ediciliğini sağlama ve benlik saygısı kazanmanın çeşitli yolları bulunmaktadır. İhtiyaç duyulan benlik saygısının elde edilmesi için grubun en üst statüdeki gruptan daha olumlu algılanması şart değildir. Ancak grubun hiyerarşideki gerçek konumunun görülmesi, daha

yüksek statülü grupların hangi açıdan iç gruptan daha iyi olduğunu gerçekçi bir şekilde değerlendirmesi grubun gelişimi ve ilerlemesi için bir zorunluluk gibi görünmektedir. Bu da yüksek statülü grupların gerçekte sahip olduğu yetkinliğin düşük statülü gruplarca bir anlamda kabul görülmesini gerektirmektedir.

SMK'ya göre düşük statülü grup üyeleri dış grubun üstünlüğünü aktif/pasif, bilinçli/bilinçsiz ve istekli bir şekilde desteklemekte ve kendi dezavantajlı konumunun sürmesinden yana tutum geliştirmektedir. SKK'ya göre ise düşük statülü grubun kendi aleyhine olan bu yapıyı değiştirmeye gücü yetmediği sürece yüksek statülü grubun ilgili boyuttaki yetkinliğini kabul etmesi sosyal gerçekliği ret edememesiyle ilgili bir durumdur. Dolayısıyla grup üyeliğinin etkisinde yapılan bir değerlendirme değildir. Rubin ve Hewstone (2004) hangi kuramın iddiasının doğru olduğunu açıkça görmenin bir yolunun şu olduğunu söylemektedir: Düşük statüdeki grup üyelerinin bu iki gruptan herhangi birine üye olmayan bireylere kıyasla anlamlı düzeyde üst konumlu grubu daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Yani eğer düşük statülü grubun üyeleri değerlendirilen iki gruptan herhangi birine üye olmayanlara kıyasla üst grup hakkında daha olumlu bir değerlendirme yaparlarsa bu durumda ortaya çıkan sonucu dış grup tarafgirliği olarak kabul etmek mümkün olacaktır. Diğer türlü dezavantajlı grup üyelerinin sırf diğer grubun statüsü yüksek olduğu için onu olumlu değerlendirdiği ve eşitsizliğe dayanan sistemi isteyerek sürdürdüğü görüşünü kabul etmek zor olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

SMK dezavantajlı grupların üyelerinin herhangi bir şekilde benliklerinin ilişkili olmadığı üst statülü gruplara yönelik tarafgirlik sergileyerek onları benliğinin bir parçası olan iç gruptan üstün tuttuklarını ve iç gruba karşı kayırdıklarını öne sürmektedir. Kurama göre dış gruba yönelik bu olumlu tutum kişilerin kendini herhangi bir şekilde ona ait hissetmesinden ya da kendi iç gruplarıyla özdeşleşmemesinden kaynaklanmamaktadır. SMK dezavantajlı gruplardaki bu eğilimin; üyelerin içinde bulundukları düşük sosyal konumu ve iç gruba yönelik olumsuz kalıp yargıları içselleştirmesinin bir sonucu olduğunu iddia etmektedir (Jost ve Hunyady, 2002). SMK araştırmacılarının konuyla ilgili yaptıkları çalışmalar incelendiğinde; insanların kendini zayıflatan ve dış gruptakileri güçlendiren bir eğilimine işaret ettiği söylenen bulguların bu çalışmalarda bazı yöntemsel eksikliklerden kaynaklanmış olabileceği kuşkusu güçlenmekte ve edinilen bu bulgular çeşitli kuramların sunduğu açıklamalar ışığında değerlendirildiğinde farklı açıklamalarının olabileceği görülmektedir.

Düşük statülü grupların yüksek statülü gruplara yönelik tutumuyla ilgili yapılan çalışmaların bulguları SKK bağlamında değerlendirildiğinde dış grup tarafgirliğinin iç grupla özdeşleşme düzeyiyle ve ikisi bireysel ikisi grup düzeyinde olmak üzere dört farklı kimlik yönetim stratejisiyle yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bulgular incelendiğinde iç grupla özdeşleşme düzeyi düşük olanların kendi grubuna yönelik memnuniyetsizlik ifade ettikleri ve daha olumlu bir benlik algısı için iki bireysel kimlik yönetim stratejisi olan “*bireyselleşme*” ya da “*bireysel hareketlilik*” stratejilerinden birini izleyerek grubundan ayrı hareket ettikleri tespit edilmektedir. Özdeşleşme düzeyi yüksek olanların ise ihtiyaç duyduğu olumlu benlik algısı için grup düzeyinde iki strateji olan “*yeni karşılaştırma boyutu oluşturma*” ya da “*üst yeniden sınıflandırma*” stratejisi izledikleri göze çarpmaktadır. Yapılan incelemelerde bu dört stratejiyle ilgili bulguların dış grup tarafgirliğini olgusuna çeşitli açıklamalar ürettiği görülmektedir.

Düşük statünün benlik saygısı üzerindeki olumsuz etkisinden kurtulmak için bireyselleşme stratejisini izleyenlerin (Ellemers ve van Rijswijk, 1997) dış grup tarafgirliği göstermesinin olası bir nedeni olarak; bu bireylerin grupları üyeliğin etkisiyle (motivasyonel) değil tarafsız bir şekilde değerlendirmiş olma

ihtimali akla gelmektedir. Bu ihtimali ortadan kaldırmanın önemli bir yolu iç grupla yüksek düzeyde özdeşleşmiş düşük statülü grup üyelerinin kendini iç gruba ait hissetmeyen bireyselleşme stratejisini izleyenlerden daha fazla dış grup tarafgirliğini sergilediğini kanıtlamaktır. Bireysel hareketlilik stratejisini izleyenlerin dış grup tarafgirliği sergilemesinin nedeni ise bu kişilerin kendini (düşük statülü grubun üyesi olmaktan ziyade) daha çok yüksek statülü gruba ait hissetmeleri olarak görülmektedir. Nitekim birçok araştırmada dış grup tarafgirliğinin sosyal hareketlilik stratejisi ile aynı şey olabileceğini gösteren bulgular elde etmiştir (örn., Akdoğan ve Alparslan, 2020; Guimond ve ark., 2002; Dumont ve Lill, 2009). Yapılacak çalışmalarda bunu daha net bir şekilde ortaya koymanın bir yolu iç grupla özdeşleşmenin yanı sıra dış grupla özdeşleşme düzeyini de ölçmektir. Ancak buradaki bir sorun iç grup normlarına aykırı düşeceğinden kendini üst gruba ait hissetse de üyelerin bunu yapılan açık ölçümlerde belli etmekten kaçınmasıdır. Dolayısıyla örtük ölçümlerle özdeşleşme düzeyini ölçmek bir çözüm olarak önerilebilir.

Grup düzeyinde bir strateji olan üst yeniden sınıflandırma stratejisi ile ilgili çalışma bulguları incelendiğinde bu stratejiyi izleyenlerin üst statülü grubu bir dış grup olarak değil iç grubun bir parçası olarak algıladıkları ve değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmalarda katılımcıların iç grupla özdeşleşmesini ölçmenin yanı sıra onlardan iç grupla dış grubu ne oranda örtüştüğünü (iç içe algıladığını) derecelendirmelerini istemekte yarar görülmektedir (Schubert ve Otten, 2002). Çünkü katılımcıların değerlendirmesinin dış grup tarafgirliği olarak kabul edilmesi için onların grupları birbirinden ayrı (iç/dış grup) olarak algıladığını göstermek gerekmektedir. İç grupla güçlü şekilde özdeşleşenlerin olumlu bir benlik algısı için grup düzeyinde izlediği diğer bir strateji de iç grubu (başarılı olduğu) yeni bir boyut üzerinden dış grupla karşılaştırıp bu boyutu ön plana çıkararak statüyü belirleyen boyutu önemsizleştirmesidir. Bu makalede ele alınan ilgili çalışmaların (örn., Sachdev ve Bourhis, 1987; Branthwaite ve ark., 1979) da gösterdiği gibi statüyü belirleyen boyut üzerinden yapılan karşılaştırmada üst statülü grup iç gruba kıyasla daha olumlu değerlendirilse de; statüyle ilgisiz boyuta çok daha fazla ağırlık verilerek iç grup dış gruba karşı kayırlmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaların çoğunluğunda statüyle ilgili ve ilgisiz boyuta katılımcıların ne kadar önem verdiğinin ölçülmemesi (yapılacak yeni çalışmalarla giderilmesi gereken) bir eksiklik olarak görülebilir. Çünkü mevcut bulguların dış grup tarafgirliği olarak kabul edilmesi için katılımcıların asıl önemli gördükleri ve değer verdikleri boyutun statüyle ilgili boyut olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalarda katılımcıların değerlendirmelerinin iç grup tarafgirliği mi yoksa dış grup tarafgirliği mi olduğunu daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için gerekli analizlerin statüyle ilgili ve ilgisiz boyutlardaki toplam puanlandırmanın ortalaması üzerinden yapılması daha uygun görünmektedir. Çünkü eğer üst konumlu grup statüyle ilgili boyutta daha olumlu değerlendiriliyor ancak iki boyutta yapılan toplam puanlandırmada iç grubun puanı daha yüksek çıkıyorsa katılımcılar dış grup tarafgirliğinden çok iç grup tarafgirliği sergilemiş olurlar.

Sistemi meşrulaştırma kuramcılarının yaptığı çalışmalar incelendiğinde dezavantajlı grubun üyelerinin statü farklılıklarını kabul etmesi bir anlamda sosyal gerçekliği kabul etmeleri gibi görünmektedir: Araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda çeşitli manipülasyonlar yaparak diğer grubun kendi grubundan daha yüksek statüde olduğuna katılımcıları inandırıp bu konuda iki grubu değerlendirmesini istemektedirler. Örneğin SMK'nın açıklandığı bölümünde verilen bazı çalışmalarda (örn., Jost ve ark., 2002; Jost ve Burgess, 2000) da görüldüğü gibi, katılımcılardan okumakta oldukları üniversiteden akademik olarak daha saygın ve başarılı olan (ya da araştırmacının manipülasyonu bu yönde bir algı oluşturan) bir üniversiteyi değerlendirmeleri istendiğinde katılımcılar bu üniversitede okuyanları zekâ, çalışkanlık gibi akademik başarıyla ilişkili olduğu bilinen özelliklerle (iç gruba kıyasla) daha fazla ilişkilendirmektedirler. Böyle bir durumda katılımcılardan iç grubu kayırmasını beklemek benlik saygısı motivasyonunun etkisini gereğinden fazla abartmak olacaktır. Oysa ki insanların gerçeklikten kopmamak için bu motivasyonu optimal düzeyde

tuttuğu ve benlik değerlendirme ya da gerçeği anlama gibi diğer bazı motivasyonlarla bir denge sağlamaya motive olduğu bilinmektedir (Kağıtçıbaşı, 2015; Taylor ve ark., 1989). Bu yüzden gruplar arası tutumla ilgili yapılan çalışmalarda katılımcılardan var olan (ya da oluşturulmuş) bir gerçeklik üzerinden değerlendirme yapılmasını istemek belirli motivasyonların etkisindeki eğilimleri (ya da grup üyeliğinin etkisini) ortaya çıkarmak için uygun bir yöntem olarak görünmemektedir. Bunun yerine grup üyelerinin statüsüyle ilgili olmayan boyutlar üzerinden değerlendirme yapmasını istemek daha uygun olacaktır. Ya da illa ki statüyü belirleyen boyut üzerinden katılımcıların grupları karşılaştırması istenecekse; Rubin ve Hewstone'un (2004) önerdiği gibi düşük statülü grup üyelerinin yaptığı değerlendirmelerin bu iki gruptan herhangi birine üye olmayan "bireylerin" gruplar hakkında yaptığı değerlendirmelerle karşılaştırıp düşük statülü grup üyelerinin üst statülü grubu daha olumlu değerlendirdiğini göstermek gerekmektedir.

Dış grup tarafgirliğiyle ilgili yapılan çalışmalarda özdeşleşme düzeyinin ölçülmemesi edinilen bulguların kimlik yönetim stratejilerini mi yoksa dış grup tarafgirliğini mi yansıttığını ayırt etmeyi zorlaştırmaktadır. Yapılacak araştırmalarda iç grupla özdeşleşmenin yanı sıra dış grupla özdeşleşmenin de ölçülmesiyle dört farklı koşuldan oluşacak bir çalışma desenini oluşturmak mümkün olacaktır. Her bir koşulda özdeşleşme düzeylerine bağlı olarak farklı katılımcıların yer alacağı bu türden çalışma desenlerinde dış grup tarafgirliğini yansıtan bulgular kimlik stratejilerini yansıtanlardan önemli ölçüde ayrıştırılabilecektir. Bu türden bir desene sahip çalışmalarda dezavantajlı grupların sadece düşük statülü iç grupla yüksek düzeyde ancak üst statülü dış grupla düşük düzeyde özdeşleşen üyelerin yüksek statülü grubu düşük statüde olan iç gruptan daha olumlu değerlendirmesi "dış grup tarafgirliği" olarak düşünülebilir. Çünkü bu koşuldaki bireyler iç grubuyla kuvvetli bir bağa sahip olmakla birlikte kendilerini dış gruptan ayırmaktadırlar. Bu koşuldaki katılımcıların dış grubu olumlu değerlendirmelerine güvenilir bir şekilde dış grup tarafgirliği diyebilmek için bu katılımcıların dış grubu dördüncü koşuldaki (kendini iki gruba da ait görmeyen) katılımcılara kıyasla daha yüksek olumlulukta değerlendirdiğini kanıtlamak gerekmektedir. Eğer ikinci koşuldaki katılımcıların üst statülü grupla ilgili değerlendirmeleri dördüncü koşuldakilerle yakın olumluluktaysa bu muhtemelen dış grup tarafgirliğini değil katılımcıların bir sosyal gerçeği kabul etmesinin göstermektedir. Bu da grup üyeliğinin etkisinde olan bir gruplar arası değerlendirme şekli değil, daha çok objektif bir değerlendirme şekli olarak isimlendirilebilir.

Ayrıca yapılan çalışmalarda eğer katılımcıların gruplar arası değerlendirmeleri statüsüyle ilgili boyutun dışında ilgisiz boyutta da incelenecekse; katılımcılardan her bir boyutu ne kadar önemli gördüğünü derecelendirmelerini istemek ve araştırmacının gruplar arası karşılaştırmayla ilgili analizleri (sadece statüyü belirleyen boyut yerine) iki boyutun ortalaması üzerinden yapması daha uygun olacaktır. Çünkü yukarıda sosyal yaratıcılıkla ilgili çalışmalarda da görüldüğü gibi kişi bir boyutu diğerinden daha önemli görebilmektedir (bkz. Sachdev ve Bourhis, 1987). Bunun dışında yapılacak çalışmalarda sadece üyelerin benliğinin grupla benzeşmesi ya da örtüşmesi (özdeşleşmesi) değil, iç grubun dış grupla da ne ölçüde örtüştüğünün (iç içe algılandığının) ölçmesi de dış grup tarafgirliğini anlamada büyük fayda sağlayacaktır (bkz. Schubert ve Otten, 2002).

Kaynaklar

- Akdoğan, N. ve Alparslan, K. (2020). Do members of disadvantaged groups possess a motivation of favouritism towards advantaged groups? *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 11(4), 61-73. <https://doi.org/10.36941/mjss-2020-0041>.
- Aktan, T. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2013). Kalıpyargı içeriği modeline sosyal bağlamsal bir yaklaşım: Bağlam içinde kalıpyargı içerikleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(31), 15-31.

- Alparslan, K. ve Kuşdil, M. E. (2020). Kürt üniversite öğrencilerinin kimlik yönetim stratejileri ve dış-grup tarafgirliğinin kimlikle ilgili eylem ve hedeflerle ilişkileri: Açık ve örtük ölçümlerle bir inceleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(Özel Sayı), 80-98. DOI: 10.31828/tpd1300443320200905x000040.
- Ashburn-Nardo, L. ve Johnson, N. J. (2008). Implicit outgroup favoritism and intergroup judgment: The moderating role of stereotypic context. *Social Justice Research*, 21(4), 490–508.
- Batalha, L., Akrami, N. ve Ekehammar, B. (2007). Outgroup favoritism: The role of power perception, gender, and conservatism. *Current Research in Social Psychology*, 13(4), 38-49.
- Bettencourt, B. A., Charlton, K., Dorr, N. ve Hume, D. L. (2001). Status differences and in-group bias: A meta-analytic examination of the effects of status stability, status legitimacy, and group permeability. *Psychological Bulletin*, 127(4), 520–542. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.4.520>.
- Blanz, M., Mummendey, A., Mielke, R. ve Klink, A. (1998). Responding to negative social identity : A taxonomy of identity management strategies. *European Journal of Social Psychology*, 28, 697–729. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199809/10\)28:5<697::AID-EJSP889>3.0.CO;2-%23](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199809/10)28:5<697::AID-EJSP889>3.0.CO;2-%23).
- Blanz, M., Mummendey, A. ve Otten, S. (1995). Perceptions of relative group size and group status: Effects on intergroup discrimination in negative evaluations. *European Journal of Social Psychology*, 25(2), 231-247. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420250208>.
- Brandt, M. J. ve Ark. (2020). Subjective status and perceived legitimacy across countries. *European Journal of Social Psychology*, 50(5), 921-942. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2694>.
- Branthwaite, A., Doyle, S. ve Lightbown, N. (1979). The balance between fairness and discrimination. *European Journal of Social Psychology*, 9(2), 149-163. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420090204>.
- Branscombe, N. R. ve Ellemers, N. (1998). Coping with group-based discrimination: Individualistic versus group-level strategies. J. K. Swim ve C. Stangor (Ed.) *Prejudice içinde* (ss. 243-266). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012679130-3/50046-6>.
- Brewer, M. B. ve Weber, J. G. (1994). Self-evaluation effects of interpersonal versus intergroup social comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(2), 268–275.
- Brown, R. ve Williams, J. (1984). Group identification: The same thing to all people? *Human Relations*, 37(7), 547-564. <https://doi.org/10.1177/001872678403700704>.
- Brown, R. J. ve Zagefka, H. (2006). Choice of comparisons in intergroup settings: The role of temporal information and comparison motives. *European Journal of Social Psychology*, 36(5), 649–671. <https://doi.org/10.1002/ejsp.311>.
- Crocker, J. ve Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: The self-protective properties of stigma. *Psychological Review*, 96(4), 608–630. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.96.4.608>.
- Dasgupta, N. (2004). Implicit ingroup favoritism, outgroup favoritism, and their behavioral manifestations. *Social Justice Research*, 17(2), 143-169.
- Derks, B., Van Laar, C. ve Ellemers, N. (2007). Social creativity strikes back: Improving motivated performance of low status group members by valuing ingroup dimensions. *European Journal of Social Psychology*, 37(3), 470–493. <https://doi.org/10.1002/ejsp.375>.
- Doosje, B., Ellemers, N. ve Spears, R. (1995). Perceived intragroup variability as a function of group status and identification. *Journal of Experimental Social Psychology*, 31(5), 410–436. <https://doi.org/10.1006/jesp.1995.1018>.
- Doosje, B., Spears, R. ve Ellemers, N. (2002). Social identity as both cause and effect: the development of group identification in response to anticipated and actual changes in the intergroup status hierarchy. *British Journal of Social Psychology*, 41(1), 57–76. <https://doi.org/10.1348/014466602165054>.

- Dumont, K. ve van Lill, B. (2009). Dominant and non-dominant groups' responses to social change: The economic transformation process in south africa. *South African Journal of Psychology*, 39(4), 432–447. <https://doi.org/10.1177/008124630903900405>.
- Ellemers, N. (1993). The influence of socio-structural variables on identity management strategies. *European Review of Social Psychology*, 4(1), 27-57. <https://doi.org/10.1080/14792779343000013>.
- Ellemers, N., Spears, R. ve Doosje, B. (1997). Sticking together or falling apart: In-group identification as a psychological determinant of group commitment versus individual mobility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(3), 617–626. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.3.617>.
- Ellemers, N. ve van Rijswijk, W. (1997). Identity needs versus social opportunities: The use of group-level and individual-level identity management strategies. *Social Psychology Quarterly*, 60(1), 52-65. <https://doi.org/10.2307/2787011>.
- Ellemers, N., Wilke, H. ve Van Knippenberg, A. (1993). Effects of the legitimacy of low group or individual status on individual and collective status-enhancement strategies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(5), 766-778. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.5.766>.
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J. C., Glick, P. ve Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 878–902. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>.
- Guimond, S., Dif, S. ve Aupy, a. (2002). Social identity, relative status, and intergroup attitudes: When favorable outcomes change intergroup relations... for the worse. *European Journal of Social Psychology*, 32(6), 739–760. <https://doi.org/10.1002/ejsp.118>.
- Jackson, L. A., Sullivan, L., Harnish, R. ve Hodge, C. N. (1996). Achieving positive social identity: Social mobility, social creativity, and permeability of group boundaries. *Interpersonal Relations and Group Processes*, 70(2), 241–254. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.2.241>.
- Jost, J. T. (2019). A quarter century of system justification theory: Questions, answers, criticisms, and societal applications. *British Journal of Social Psychology*, 58(2), 263-314. <https://doi.org/10.1111/bjso.12297>.
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x>.
- Jost, J. T., Banaji, M. R. ve Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25(6), 881-919. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00402.x>.
- Jost, J. T. ve Burgess, D. (2000). Attitudinal ambivalence and the conflict between group and system justification motives in low status groups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 293–305. <https://doi.org/10.1177/0146167200265003>.
- Jost, J. ve Hunyady, O. (2002). The psychology of system justification and the palliative function of ideology. *European Review of Social Psychology*, 13(1), 111-153. <https://doi.org/10.1080/10463280240000046>.
- Jost, J. T., Pelham, B. W. ve Carvallo, M. R. (2002). Non-conscious forms of system justification: Implicit and behavioral preferences for higher status groups. *Journal of Experimental Social Psychology*, 38(6), 586–602. [https://doi.org/10.1016/S0022-1031\(02\)00505-X](https://doi.org/10.1016/S0022-1031(02)00505-X).
- Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). Group-based dominance and opposition to equality as independent predictors of self-esteem, ethnocentrism, and social policy attitudes among African Americans and European Americans. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36(3), 209-232. <https://doi.org/10.1006/jesp.1999.1403>.

- Kaiser, C. R. ve Spalding, K. E. (2015). Do women who succeed in male-dominated domains help other women? The moderating role of gender identification. *European Journal of Social Psychology*, 45(5), 599–608. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2113>.
- Kelly, C. (1990). Social identity and intergroup perceptions in minority-majority contexts. *Human Relations*, 43(6), 583-599. <https://doi.org/10.1177/001872679004300606>.
- Leach, C. W., Ellemers, N. ve Barreto, M. (2007). Group virtue: The importance of morality (vs. competence and sociability) in the positive evaluation of in-groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(2), 234–249. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.2.234>.
- Rubin, M. ve Hewstone, M. (2004). Social identity, system justification, and social dominance: Commentary on Reicher, Jost et al., and Sidanius et al. *Political Psychology*, 25(6), 823-844. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2004.00400.x>.
- Montoya, R. M. ve Pittinsky, T. L. (2011). When increased group identification leads to outgroup liking and cooperation: The role of trust. *The Journal of Social Psychology*, 151(6), 784-806. <https://doi.org/10.1080/00224545.2010.538762>.
- Mugny, G., Sanchez-Mazas, M., Roux, P. ve Pérez, J. A. (1991). Independence and interdependence of group judgments: Xenophobia and minority influence. *European Journal of Social Psychology*, 21(3), 213-223. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420210304>.
- Mullen, B., Brown, R., & Smith, C. (1992). Ingroup bias as a function of salience, relevance, and status: An integration. *European Journal of Social Psychology*, 22(2), 103-122. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420220202>.
- Oaker, G. ve Brown, R. (1986). Intergroup relations in a hospital setting: A further test of social identity theory. *Human Relations*, 39(8), 767-778. <https://doi.org/10.1177/001872678603900804>.
- Oldmeadow, J. A. ve Fiske, S. T. (2010). Social status and the pursuit of positive social identity: Systematic domains of intergroup differentiation and discrimination for high- and low-status groups. *Group Processes ve Intergroup Relations*, 13(4), 425–444. <https://doi.org/10.1177/1368430209355650>.
- Osborne, D., Jost, J. T., Becker, J. C., Badaan, V. ve Sibley, C. G. (2019). Protesting to challenge or defend the system? A system justification perspective on collective action. *European Journal of Social Psychology*, 49(2), 244-269. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2522>.
- Owuamalam, C. K., Caricati, L., Rubin, M., Matos, A. S., ve Spears, R. (2021). Why do women support socio-economic systems that favour men more? A registered test of system justification-and social identity-inspired hope explanations. *European Journal of Social Psychology*, 51, 1073-1095. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2754>.
- Owuamalam, C. K., Rubin, M. ve Issmer, C. (2016). Reactions to group devaluation and social inequality: A comparison of social identity and system justification predictions. *Cogent Psychology*, 3(1), 1-29. <https://doi.org/10.1080/23311908.2016.1188442>.
- Owuamalam, C. K., Rubin, M., Spears, R. ve Weerabangsa, M. M. A. (2017). Why do people from low-status groups support class systems that disadvantage them? A test of two mainstream explanations in Malaysia and Australia. *Journal of Social Issues*, 73(1), 80-98. <https://doi.org/10.1111/josi.12205>.
- Owuamalam, C. K., Rubin, M. ve Spears, R. (2018). Addressing evidential and theoretical inconsistencies in system-justification theory with a social identity model of system attitudes. *Current Directions in Psychological Science*, 27(2), 91-96. <https://doi.org/10.1177/0963721417737136>.
- Owuamalam, C. K., Rubin, M. ve Spears, R. (2019). Revisiting 25 years of system motivation explanation for system justification from the perspective of social identity model of system attitudes. *British Journal of Social Psychology*, 58(2), 362-381. <https://doi.org/10.1111/bjso.12285>.

- Owuamalam, C. K. ve Spears, R. (2020). Do humans possess an autonomous system justification motivation? A Pupillometric test of the strong system justification thesis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 86, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2019.103897>.
- Reichl, A. J. (1997). Ingroup favouritism and outgroup favouritism in low status minimal groups: Differential responses to status-related and status-unrelated measures. *European Journal of Social Psychology*, 27(6), 617–633. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(199711/12\)27:6<617::AID-EJSP829>3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(199711/12)27:6<617::AID-EJSP829>3.0.CO;2-T).
- Sachdev, I. ve Bourhis, R. Y. (1987). Status differentials and intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 17, 277–293. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420170304>.
- Sanchez-Mazas, M., Roux, P. ve Mugny, G. (1994). When the outgroup becomes ingroup and when the ingroup becomes outgroup: Xenophobia and social categorization in a resource allocation task. *European Journal of Social Psychology*, 24(3), 417-423. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420240309>.
- Schubert, T. W. ve Otten, S. (2002). Overlap of self, ingroup, and outgroup: Pictorial measures of self-categorization. *Self and Identity*, 1(4), 353–376. <https://doi.org/10.1080/152988602760328012>.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. W. G. Austin ve S. Worchel (Ed.), *The social psychology of intergroup relations* içinde (ss. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Taylor, D. M., Moghaddam, F. M. ve Bellerose, J. (1989). Social comparison in an intergroup context. *The Journal of Social Psychology*, 129(4), 499–515. <https://doi.org/10.1080/00224545.1989.9712068>.
- Taylor, D. M. ve McKirnan, D. J. (1984). Theoretical contributions: A five-stage model of intergroup relations. *British Journal of Social Psychology*, 23(4), 291-300. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1984.tb00644.x>.
- Van der Toorn, J., ve Jost, J. T. (2014). Twenty years of system justification theory: Introduction to the special issue on “Ideology and system justification processes”. *Group Processes & Intergroup Relations*, 17(4), 413-419. <https://doi.org/10.1177/1368430214531509>.
- Wright, S. C., Taylor, D. M. ve Moghaddam, F. M. (1990). Responding to membership in a disadvantaged group: From acceptance to collective protest. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 994–1003.